

**NACIONALINIO MUZIEJAUS LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAIKŠTYSTĖS
VALDOVŲ RŪMŲ
2019 METŲ VEIKLOS ATASKAITA**

2020
Vilnius

VADOVO ŽODIS

2019 metai buvo pirmieji pilni Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų veiklos visame atkurtame istorinės rezidencijos komplekse metai. Muziejaus veiklos aukštiesiems rezultatams didelę įtaką turėjo muziejinės erdvės naujumo faktorius ir ekspozicinių erdvių sugrupavimas į keturis autonominius lankymo maršrutus, taip pat labai intensyvi, planus viršijanti nacionalinė ir tarptautinė parodinė bei kultūrinių ir kitų renginių veikla, kultūrinės edukacijos paslaugų įvairovė ir didelė apimtis, nemokamų sekmadienių tradicija, aktyvi ir patraukli komunikacija. Visa tai leido pasiekti rekordinį beveik 600 tūkst. lankytojų skaičių, taip pat sugeneruoti daugiau nei 1,15 mln. eurų muziejaus uždirbtų bei tikslinio finansavimo ir paramos lėšų. Vadinasi, muziejus papildomai sutelkė beveik 44 proc. nuo gauto valstybės biudžeto finansavimo. Pasiiekti tokius įspūdingus rezultatus buvo galima tik darniai ir motyvuotai dirbant visam muziejaus darbuotojų kolektyvui, skiriant didelį dėmesį tiek kvalifikacijos kėlimui, tiek ir lankytojų aptarnavimo kokybės užtikrinimui, naujų paslaugų ir kultūros produktų pasiūlos plėtrai.

Tačiau būtina atkreipti dėmesį į veiklą trikdžiusius faktorius. Tai – racionaliais argumentais nepagrįstas funkcijų konsolidavimo procesas, kuris akivaizdžiai kelia chaosą, trikdo sprendimų operatyvumą ir kelia demotyvaciją. Taip pat būtina atkreipti dėmesį, kad, neturint pakankamo bazinio finansavimo pastatų išlaikymui ir atlyginimams, muziejaus papildomai sutelktos lėšos turi būti naudojamos trūkstamo finansavimo skylių užkaišymui, o ne vien misijos ir išimtinai turinio projektų įgyvendinimui. Labai intensyvi renginių ir kita veikla, dažnai susijusi su darbu bemaž dviem pamainomis, sukelia ir didelę viršvalandžių kiekio problemą, kuri akivaizdžiai signalizuoja visiškai išsemtus vidinius rezervus bei objektyvų papildomų etatų poreikį. Nuoseklų darbą labai trikdo bei lemia neracionalų darbo laiko ir žmogiškųjų resursų naudojimą įvairių reikalavimų, planų ir ataskaitų, vertinimo formų, perteklinių statistinių duomenų, apklausų ir pan. nuolatinė kaita.

Atkreiptinas dėmesys ir į poreikį rasti ilgalaikį sprendimą dėl muziejaus saugyklų ir kitų pagalbinių bei tarnybinių patalpų, nes panaudos būdu turimos Lietuvos dailės muziejaus patalpos yra tik laikinas problemos sprendimas. Kitas svarbus ne tik Valdovų rūmų muziejaus, bet ir viso Lietuvos kultūros lauko darbuotojų klausimas – tai ryškesnis ir spartesnis atlyginimų didinimas.

I SKYRIUS
STRATEGINIO VEIKLOS PLANO ĮGYVENDINIMAS
PIRMASIS SKIRSNIS
KONTEKSTO (APLINKOS) ANALIZĖ

2019 m. iš esmės nebuvo kritinio pobūdžio politinių, teisinių, socialinių ar ekonominių veiksmų, kurie turėtų neigiamą poveikį muziejaus 2019–2021 m. strateginio veiklos plano įgyvendinimui.

Pozityviais faktoriais laikytini nemokamo muziejų lankymo paskutiniaisiais mėnesių sekmadieniais akcija ir „Kultūros paso“ įgyvendinimas: tai prisidėjo prie Valdovų rūmų muziejaus lankytojų skaičiaus augimo, o bendrąja prasme paskatino Lietuvos gyventojus aktyviau domėtis muziejais ir kitais kultūros objektais, turėjo poveikį mažinant socialinę bei kultūrinę atskirtį.

Muziejaus veiklai teigiamą įtaką darė konstruktyvus ir kolegiškas bendradarbiavimas su Kultūros ministerijos vadovybe.

Neigiamu faktoriumi laikytinas skirtas nepakankamas bazinis finansavimas pastatų išlaikymui ir darbuotojų atlyginimams, nes tai ženkliai siaurino galimybes vykdyti institucijos misiją planuota apimtimi ir pilnai įgyvendinti lankytojus pritraukiančią, kultūros paslaugų ir produktų įvairovę užtikrinančią parodinę, leidybinę, mokslinę, kultūrinę bei edukacinę veiklą.

Dėl muziejaus vykdytos intensyvios kultūrinės veiklos, darbuotojų dirbtų viršvalandžių kiekis akivaizdžiai parodė žmogiškųjų išteklių stygių. Nebegelbsti ir beveik 40 % darbuotojų taikyta suminė darbo laiko apskaita. Iš kilo papildomų etatų (pareigybių) įsteigimo arba veiklos apimčių mažinimo poreikis. Muziejus susidūrė su ieškomų specialistų stygiumi, nes Lietuvoje neruošiami restauratoriai, daliai kitų specialistų Muziejus neturėjo galimybių pasiūlyti konkurencingo atlyginimo.

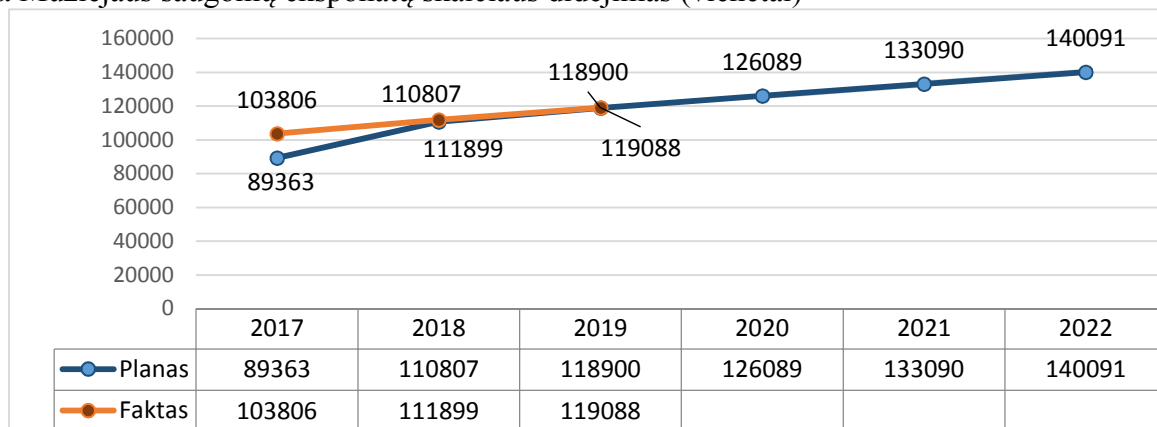
Institucijos veiklos tolydumą bei nuoseklumą kiek sutrikdė ir darbuotojus dirbti demotyvavo naujo Muziejaus vadovo rinkimai. Vertintina pozityviai, jog Muziejus išvengė radikalių permainų ir išsaugojo ilgamečius specialistus. Destrukcijos į administracines funkcijas atliekančių padalinių veiklą įnešė racionaliais argumentais nepagrįstas funkcijų konsolidavimo procesas.

Neracionalų darbo laiko ir žmogiškųjų resursų naudojimą lėmė įvairių teisės aktų pakeitimai „paskutinę minutę“ arba jau praėjus terminams, visų pirma 2019 m. gruodžio–2020 m. sausio mėnesiais, t. y. atsiskaitymo už 2019 m. veiklą metu.

ANTRASIS SKIRSNIS
STRATEGINIŲ TIKSLŲ ĮGYVENDINIMAS

1 strateginis tikslas: Nacionalinių kultūros vertybių kaupimas, saugojimas bei pristatymas visoms visuomenės grupėms Lietuvoje ir užsienyje					
<i>1 lentelė.</i> Strateginį tikslą įgyvendinančios programos ir Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme patvirtintų asignavimų panaudojimas					
Programos kodas	Programos pavadinimas	Asignavimų panaudojimas (tūkst. Eur)			
		Asignavimų planas	Asignavimų planas, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui	Panaudota asignavimų	Panaudota asignavimų nuo asignavimų, nurodytų asignavimų plane, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui, dalis (proc.)
1	2	3	4	5	6
1.1.	Vertybių kaupimas, saugojimas, tyrimas ir populiarinimas	3042,0	3412,5	3255,1	95,387
<i>Iš jų ES ir kita tarptautinė finansinė parama</i>					

1 grafikas. Muziejaus saugomų eksponatų skaičiaus didėjimas (vienetai)

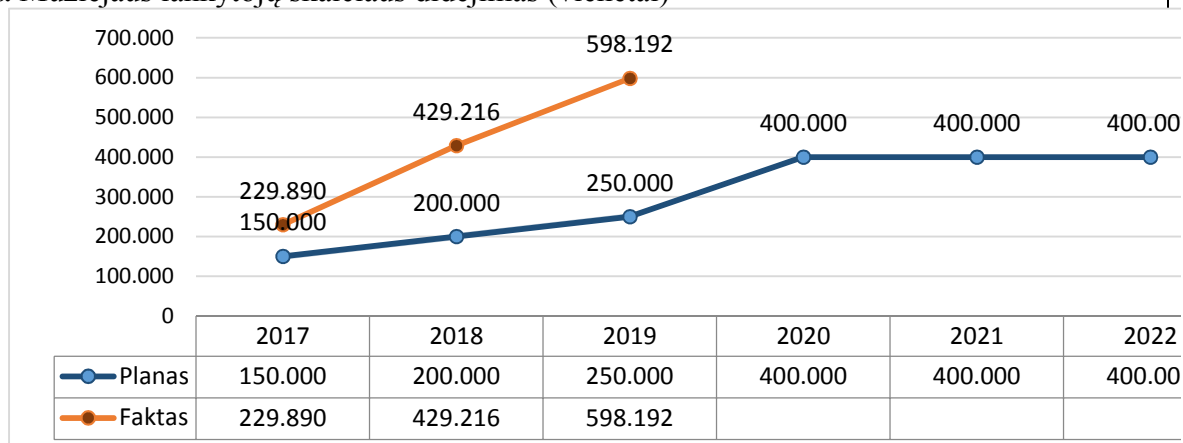

* 2019 – ataskaitiniai metai

Kiekvienais metais saugomų eksponatų skaičiaus augimas, lyginant su ankstesniais metais, padidėja daugiau nei 7000 vienetai, arba apie 6 %. Taip yra dėl to, kad Muziejus eksponatus įsigyja juos pirkdamas, gaudamas dovanų, o didžiausią skaičių sudaro į apskaitą įtraukiami archeologiniai radiniai, surasti Pilių tyrimo centrui „Lietuvos pilys“ atliekant archeologinius tyrimus Valdovų rūmų teritorijoje 1988–2010 m. Tokių tyrimų metu surastų radinių skaičius siekia ~ 500 000 vnt. Jų apskaita vykdoma etapais, kasmet parengiant perėmimo dokumentaciją, sudarant palankias sąlygas juos saugoti bei tyrinėti, jų duomenys suvedami į elektronines duomenų bazines, suformuojamos topografinės kartotekos.

2019 m. Muziejaus saugomų eksponatų skaičius pasiekė 119088. 2019 m. į Muziejaus pirminę apskaitą buvo įtrauktos 7189 vertybės. Iš jų: 7125 Valdovų rūmų archeologinių tyrimų metu rasti radiniai, 61 vertybė gauta dovanų arba neatlygintinai perduota Muziejui, 3 vertybės nupirktos.

2 grafikas. Muziejaus lankytojų skaičiaus didėjimas (vienetai)

Iš viso per 2019 metus Muziejuje buvo 598192 apsilankymai. Lankytojai pasiskirstė taip: 466691 pavienių (arba su akredituotais gidais), 46929 ekskursijose ir edukacijoje, 84034 renginiuose, 299 bibliotekoje, 239 fonduose. Apsilankymų muziejuje skaičiaus išaugimas buvo tiesiogiai susijęs su Muziejaus vykdyta aktyvia veikla, kurios svarbiausi akcentai: parodos, kultūriniai renginiai, ekskursijos ir edukaciniai užsiėmimai. Surengta tris kartus daugiau parodų ir pusantrą karto daugiau renginių, nei buvo planuota. Suorganizuotų parodų patrauklumas lėmė tai, kad buvo pravesta 303 vnt. edukacinių užsiėmimų ir 216 vnt. ekskursijų daugiau, nei planuota. Nemenkai apsilankymų Muziejuje skaičiaus didėjimą padidino nemokamas Muziejaus lankymas paskutiniiais mėnesių sekmadieniais, taip pat įtakos turėjo ir Kultūros paso paslauga ugdymo įstaigoms. Pritraukti daugiau lankytojų taip pat padėjo aktyviai, nuosekliai ir plačiai vykdytos integruotos komunikacijos kampanijos.

2019 m. svarbiausi pasiekti veiklos rezultatai ir atlikti darbai

Vienas reikšmingiausių Muziejaus veiklos rodiklių – išaugęs apsilankymų skaičius. Apsilankymų muziejuje skaičiaus išaugimas buvo tiesiogiai susijęs su Muziejaus vykdyta aktyvia veikla. Kaip ir buvo planuota, Muziejuje buvo atnaujinta viena ekspozicija. Muziejus surengė 9 parodas rūmuose (4 nacionalines ir 5 tarptautines) bei 1 Lenkijoje. 2019 metais muziejus surengė net 10 parodų ir savo planą įgyvendino net 333 procentais. Parodų planas viršytas dėl neplanuotų tarptautinių projektų, inicijuotų 2019 metų eigoje užsienio kultūros ir paveldo institucijų, Muziejaus partnerių, kurie finansiškai ir vadybine prasme prisidėjo prie projektų įgyvendinimo. Pačios reikšmingiausios iš parodų: su Lietuvių literatūros ir tautosakos institutu surengta nacionalinė paroda „Simonas Daukantas: „Aš dėl lietuvių pamatus dedu“, kurią aplankė 13458 žmonės (trukmė 2 mėn.); kartu su Liublino muziejumi surengta paroda „Liublinas – Lietuvos ir Lenkijos unijos miestas“, kurią aplankė 62584 lankytojai (trukmė 5 mėn.); su kunigaikščiu Motiejumi Radvila surengta tarptautinė paroda „Radvilos. Kunigaikščių istorija ir paveldas“, kurią aplankė – 55111 lankytojų (trukmė 3 mėn.). Šiai parodai eksponatus skolino 7 valstybių 38 institucijos, taip pat buvo suorganizuoti šią parodą lydėję 10 parodos kultūrinės programos renginių, parodoje praversti 127 edukaciniai užsiėmimai, 259 ekskursijos su Muziejaus gidais bei 8 ekskursijos su parodos kuratoriais. Dėl itin didelės paklausos nebebuvo galimybės ekskursijose ir edukacinėse veiklose priimti visų norinčiųjų, todėl buvo sukurti 2 interaktyvūs žaidimai savarankiškai pažinčiai su paroda. Tai nulėmė ir išaugusį sukurtų e-paslaugų ir e-produktų skaičių. Taip pat surengta virtuali paroda „Savaitės eksponatas 2019“.

Iš viso 2019 metais Muziejaus edukatoriai pravedė 1303 edukacinius užsiėmimus, kuriuose apsilankė 25407 lankytojai. Surengta daugiau edukacinių užsiėmimų nei planuota, nes buvo didesnis susidomėjimas edukacija parodose.

Iš viso praverstos 1266 ekskursijos: 884 lietuvių kalba (70 %) ir 382 užsienio kalba (30 %). Iš jų po 144 anglų ir vokiečių kalbomis, 18 lenkų, 70 rusų ir 6 italų kalba. Be Muziejaus gidų, kiti 26 Muziejaus specialistai pravedė 220 ekskursijų, t. y. 17 %. Muziejaus darbuotojų vestose ekskursijose dalyvavo 21522 žmonės. Akredituoti gidai pravedė 1286 ekskursijas, o 2018 m. 1027.

Muziejuje buvo surengti 257 renginiai, o planuota buvo 160. Muziejus suorganizavo 106 kultūrinius renginius, kartu su partneriais suorganizuoti dar 95 kultūriniai renginiai. Režisierių renginių surengta 13, komercinių 38, kitokio pobūdžio 5. Renginiuose dalyvavo 84034 žmonės, iš jų 72624 kultūros renginiuose. Renginių skaičius išaugo, nes Muziejus surengė daugiau nei planavo parodų su jas lydinčiomis kultūrinių renginių programomis, buvo didesnis nei planuota valstybės reprezentacijos ir protokolo renginių poreikis, dėl gero oro sąlygų ir didelės paklausos įvyko daugiau renginių vasarą kieme. Jau tradiciniais tapę Muziejaus misijiniai renginiai pritraukė nuo kelių šimtų iki keliolikos tūkstančių lankytojų. Tarptautinis Marko Skakio senosios muzikos festivalis ne tik per keturias dienas pritraukė 1671 lankytoją, bet ir buvo įtrauktas į Europos senosios muzikos festivalius ir organizatorius jungiantį tinklą REMA.

Tradiciskai kelerius metus iš eilės muziejaus organizuojamas Šv. Cecilijos festivalis per keturias dienas ne tik įgyvendino 54 edukacines veiklas ir pritraukė 277 lankytojus, bet ir pirmą kartą buvo orientuotas į socialiai pažeidžiamas vaikų grupes.

Vadovaujantis bendradarbiavimo sutartimis, muziejus pravedė 42 edukacinius užsiėmimus ligoninės ir Muziejaus patalpose VšĮ Respublikinėje Vilniaus psichiatrijos ligoninėje gydomiems 337 vaikams ir 31 Vaikų ligoninėje (VšĮ VU ligoninės Santaros klinikų filialas) gydomam vaikui; tai pat 26 edukacinius užsiėmimus 176 suaugusiems Valakampių socialinių paslaugų namų, Pravieniškių pataisos namų-atviros kolonijos, Prūdiškių socialinės globos namų ir Vilniaus miesto Nakvynės namų gyventojams.

Apsilankymų skaičiaus augimą iš dalies lėmė ir Muziejaus ekspozicijų sugrupavimas į 4 maršrutus. Nuo Valdovų rūmų atkūrimo projekto pradžios, buvo planuojami keturi maršrutai. Iki 2018 m. liepos egzistavo du maršrutai, jie nebuvo pilnai įrengti, todėl buvo lankomi kaip vienas apsilankymas. Nuo 2018 m. liepos 6 d. visi rūmai buvo atidaryti, Muziejaus ekspozicijos sugrupuotos į keturis maršrutus.

Lankytojų skaičiaus augimą nulėmė ir nemokami paskutinio mėnesio sekmadieniai – per juos atėjo 123380 lankytojų, jų tarpe 112381 pasinaudojo galimybe aplankyti muziejų nemokamai, o 10999 Muziejų ir taip būtų aplankę nemokamai (vaikai iki 7 metų, neįgalieji ir pan.).

Planuota atlikti vieną lankytojų nuomonės tyrimą, atlikti du. Muziejaus suorganizuota apklausa atskleidė mokytojų pasitenkinimo lygį Muziejaus edukatorių teikiamomis paslaugomis.

Antras labai svarbus kriterijus, atspindintis muziejaus veiklą – tai Muziejaus saugomų eksponatų skaičiaus didėjimas. Planuota Muziejaus saugomų eksponatų skaičiaus reikšmė 118900, o faktiškai pasiekta 119088. Viršijimas 188 vnt. Iš esmės Muziejuje saugomų eksponatų skaičių kasmet nulemia Valdovų rūmų archeologinių tyrimų metu rastų radinių įtraukimas į Muziejaus pirminę apskaitą. 2019 m. į Muziejaus pirminę apskaitą buvo įtraukti 7125 archeologiniai radiniai. Muziejus didelį dėmesį skiria lituanistinių vertybių susigrąžinimui ir kasmet planuoja nupirkti 1 lituanistinį eksponatą savo lėšomis. 2019 m. vykdyta XV–XVIII a. lituanistinių vertybių paieška davė rezultatų. Muziejaus rinkinius papildė 22 lituanistinės vertybės, susigrąžintos į Lietuvą, iš jų 19 Muziejus gavo dovanų ir 3 nupirko (2 Muziejaus lėšomis, 1 Lietuvos kultūros tarybai skyrus finansavimą). Nupirktų eksponatų skaičių lėmė Muziejaus eksponatų įsigijimui turėtos lėšos ir pasiūla rinkoje. Į pirminę apskaitą tai pat įtraukta 61 gauta dovana, arba neatlygintinai perduota Muziejui vertybė.

Planuota suskaitmeninti 7000 eksponatų, o suskaitmeninta 9267. Suskaitmeninta daugiau eksponatų nei planuota, nes skaitmenintas didesnis kiekis restauruojamų/konservuojamų eksponatų, taip pat skaitmeninti eksponatai fondų lankytojų poreikiams. Muziejuje 65 procentai eksponatų yra suskaitmeninti.

Planuota konservuoti 950 eksponatų, konservuota – 1257. Planuoto konservuoti eksponatų skaičiaus reikšmė viršyta dėl vykdyto VEPIS projekto. Planuota restauruoti 150 eksponatų, restauruota 141. Restauruota eksponatų mažiau nei planuota, nes buvo didesnis poreikis konservuoti vertybes. Dar 3 Muziejaus eksponatai restauruoti Lietuvos dailės muziejaus Prano Gudyno restauravimo centre. Iš viso konservuota ir restauruota 1401 eksponatas.

Paskolinta 150 eksponatų kitų muziejų organizuojamoms parodoms, Muziejaus parodoms pasiskolinta 657, o buvo planuota pasiskolinti 200. Muziejaus fonduose priimti 239 studentai, specialistai bei mokslininkai, kuriems pristatyti fonduose saugomi net 11286 eksponatai.

Planuota atlikti 170 eksponatų tyrimų, atlikta 238. Skleidžiant rinkinių mokslinių tyrinėjimų rezultatus, be perskaitytų mokslinių pranešimų Lietuvoje (Vilniuje, Kaune, Nidoje, Klaipėdoje), buvo perskaityti moksliniai pranešimai ir Čekijoje, Lenkijoje, Švedijoje, Šveicarijoje bei Vengrijoje. Muziejus ir jo vykdoma veikla pristatyti Estijoje, Kinijoje ir Ukrainoje.

Planuota išleisti 3 leidinius, išleisti 7. Išleista daugiau leidinių nei planuota, nes 2019 m. išleisti Muziejaus rinkinius populiariausios edukacinio ir informacinio pobūdžio leidiniai. Knyga „Vilniaus rūmai ir jų šeimininkai“ tapo Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos organizuoto 2019 m. Knygos meno konkurso laureate ir gavo apdovanojimą už originalų istorinio turinio perteikimą vaikams.

Planuota, kad iš 24 pateiktų projektų paraiškų, finansavimą gaus 12. Faktiškai buvo pateikta 41 paraiška ir iš jų 31 gavo finansavimą. Pateikta finansavimo paraiškų ne tik Lietuvos kultūros tarybai, bet ir potencialiems rėmėjams ir sulaukta didesnio finansavimo paieškos rezultatyvumo. Gauta daugiau pajamų už parduotus bilietus nei planuota, nes surengta daugiau lankytojus pritraukusių kultūros projektų. Planuota, kad kvalifikaciją tobulins 20 proc. darbuotojų, o faktiškai tobulino virš 50 %. Planas viršytas, nes organizuoti mokymai darbuotojų grupėms.